

az intézet munkatársait az egész ország könyvtáros társadalma ismerte. Aligha van a Könyvtári Figyelőnek rendszeres olvasója, akinek ne lenne számos személyes ismerőse a fotókon ábrázoltak közül. Aligha van könyvtártörténet iránt érdeklődő, aki ne látna szívesen még több képet a „nagy generáció” tagjairól.

A tanulmányok, illetve az emlékezések sorából, no meg a fényképek segítségével pontosan kirajzolódik a régi KMK sokszor és sokféleképpen megfogalmazott szakmai törekvéseinek sora, amelyek centrumában végül is az állt, hogy a szocializmus viszonyai és feltételei között elősegíteni a modern, nyugatias könyvtári modell kialakulását. Azaz – Papp István megfogalmazásában – a KMK olyan szervezet volt, amely a tényleges könyvtárak iránti igényt kiszolgáló könyvtári rendszer fejlődését „promoveálja”. Talán – vélhetjük ma – az lehetett a hosszú hetvenes években a KMK sikerességének, „csúcsra járásának” titka, hogy megelőzte a korát, hiszen nem a hivatalosan elvárt „népnevelő” könyvtár, hanem a szolgáltató könyvtár modelljén dolgozott.

Mezey László Miklós

A könyv olyan, mint a kerék

A közelmúltban megjelent egy interjúkötet *Ne remélje, hogy megszabadul a könyvektől* címmel. A páros interjú készítője Jean-Philippe de Tonnac, alanyai pedig Jean-Claude Carrière, francia rendező, színpadi és forgatókönyvszerző, esszéista, illetve Umberto Eco olasz tudós, író. Témája a könyv sorsa – és ehhez kapcsolódóan sok mindenről szó esik, élvezetes társalkodói stílusban a két bibliofil könyvgyűjtő között.

A Gutenberg-galaxis végét a Marshall McLuhan által 1961-ben közzétett jóslat óta még megszámlálhatatlan írás jövendölte meg. Ez a könyv azonban nem csupán egy a könyv jövőjét firtató művek sorában, hanem szinte csak ürügy, hogy a könyvvel, a könyvtárakkal, a kultúrával kapcsolatos nézeteiket elmondhassák a beszélgető partnerek. A mcluhani jóslat tagadására vonatkozó álláspontjukat a cím is egyértelművé teszi, ez nem is lehet vitás.

Nem jósolnak tehát, hanem csevegnek. „*A jövőbelátás nem foglalkozás. A próféták közös vonása, legyenek akár hamisak, akár valódiak, az, hogy csalódni kénytelenek. Nem tudom, ki mondta: »Ha a jövő az, ami eljön, mindig váratlanul jön.« A jövő legfontosabb tulajdonsága, hogy mindig meglepi az embert. Mindig megütközöm azon, hogy a tudományos-fantasztikus irodalomnak a 20. század elejétől az '50-es évek végéig tartó nagy korszakában egyetlen szerző sem álmodott a plasztikus anyagokról, amely olyan nagy szerepet kapott mindennapjainkban*” – mondja J-C. Carrière. Ők sem bocsátkoznak tehát jóslásokba, hanem a jelent és a múltat elemzik.

Az internet kapcsán megemlítik, hogy egyrészt rengeteg ellenőrizetlen információt zúdít ránk, amit nem nagyon tudunk ellenőrizni. Másrészt, ha semmit nem

jegyzünk meg, mert rajta van az interneten, akkor 50 éves korunkban Alzheimer-kórosak leszünk. Erről jut eszembe Vámos Tibornak, az MTA SZTAKI egykori igazgatójának egy könyvtárosok számára tartott előadásában elmondott intelme: hogyha semmit nem jegyzünk meg, mert úgylis utána lehet nézni, akkor nem tudunk majd kreatívan gondolkodni.

A könyvgyűjtésről szólva megállapítják, hogy azért gyűjtik az emberek a könyveket, mert ezeket könnyebb volt menteni, ha valami katasztrófa fenyegetett. Eco egyik ismerőse számos számítógépet őriz a pincéjében, hogy a különböző időszakokban keletkezett számítógépes információkat el tudja olvasni. Az emberek folyamatosan tanulnak, hogy az újabb és újabb adathordozók kezelését elsajátítsák, de mire megtanulták, megjelenik egy újabb típus. Ezzel kapcsolatban (is) említi Eco a könyvről, hogy *„Amennyire tudom, még soha nem találtak fel ennél hatékonyabb eszközt az információ szállítására. Hiszen még a sok gigányi számítógépmemóriát is be kell kapcsolni. A könyvvel nincs ez a probléma. Ismétlem, a könyv olyan, mint a kerék. Ha egyszer feltaláltuk, nem tudunk tökéletesíteni rajta.”*

Engedtessék meg nekem egy személyes tapasztalat felidézése. Egy kedves ismerősöm – programozó – a Lukács uszodában említette, hogy vett egy számítógépet, ami olyan méretű és úgy használható mint egy könyv. Kértem, mutassa meg. Valóban: kb. A/4 méretű, könnyű, vékony, nagyon jól olvasható. Számptalan lehetősége van: bizonyos szolgáltatások, letölthetőségek ingyenesek, másokért – nem túl sokat – fizetni kell. Képtár, zeneműtár, zongorázni lehet rajta és még sok egyéb lehetőséget kínál, és persze olvasni is lehet vele. A világhálón lévő művek letölthetők rá, olvashatók. Érintésre, kézzel kezelhető. Lapozni is úgy kell, mintha egy könyvet szemlélnél, sőt: a megjelenítés is olyan, mintha tényleg egy könyvet lapoznál. A betűk mérete változtatható: akinek gyöngébb a szeme, nagyobb betűket olvashat. Az áramforrása egynapi használatot tesz lehetővé, utána fel kell tölteni. Kérdeztem az ismerősömet, hogy szerinte ez kiszorítja a könyvet. Azt felelte: nem.

És ellenpontként említsük meg Ecót, aki azt mondja, hogyha egy tűzvész miatt ki kéne menekítenie valamit, mi lenne az: a külső winchesterem, amelyik az összes művem kéziratát tartalmazza.

Szó volt róla, hogy mindketten jeles könyvgyűjtők. Mindketten azonban a butasággal, ostobasággal kapcsolatos könyvek gyűjtői; és hosszasan elemzik a butaság, ostobaság mibenlétét, viszonyát a megismeréshez.

A cenzúráról szólva szóba kerül nemcsak a nációk, a kommunisták által betiltott, elégetett könyvek sorsa, hanem a jezsuiták kínai, a spanyolok Közép- és Dél-Amerikában véghezvitt pusztításai is. Dél-Amerikában a spanyolok több könyvet pusztítottak el mint a nációk vagy a kommunisták. A legfélelmetesebb „cenzorok” között említik a tűzvészeket. Az sem véletlen, hogy Eco híres regényében, *A rózsza nevé*-ben is tűzvészben pusztul el a kolostor, a könyvtár.

A könyvtárak feladatáról kifejtik, hogy a *„kultúra a könyvek és más, örökre elveszett tárgyak temetője is. Számos modern tanulmány olvasható erről a jelenségről, amelynek lényege a hallgatólagos lemondás a múlt bizonyos emlékeiről, azaz a múlt megszűrése, s egyúttal a kultúra más elemeinek egyfajta fagyasztóládába zárása a jövő számára. Az archívumok és könyvtárak olyan hűtőházak, amelyekben olyan módon tároljuk az emlékezetet, hogy mindez a limlom ne zsúfolja tele a kultúra terét, ám nem mondunk le róla örökre. A jövőben, ha kedvünk támad, bármikor újra visszatérhetünk hozzájuk.”* Ugyanez áll a magánkönyvtárakra is. Mind

a két vitapartner nagy könyvgyűjtő, 50-60 ezres magánkönyvtárral. Arra a kérdésre, hogy mind elolvasta-e, Eco kitérőleg azzal válaszol, hogy ő ír, nem olvas. Persze tudjuk, rengeteget olvas is, de nem kell feltétlenül minden könyvét elolvasnia. De jó, ha megvan, bármikor előveheti, belelapozhat. Pedig ő valószínűleg nem olvasta Kosztolányi Dezsőt, aki például kínai könyveket is őrzött könyvtárában, noha nem tudott kínaiul. „Azért fontos kimondanunk, hogy egy könyvtár nemcsak olyan könyvekből áll amelyeket olvastunk vagy olvasni fogunk. A könyvtár azokból a könyvekből áll, amelyeket olvashatunk. Vagy olvasnánk. Még ha soha nem is fogjuk olvasni őket.” Ezzel sokan vagyunk így.

Azt is megjegyezzük, hogy a szenvedélyes könyvgyűjtőt gyakran csak addig érdeklí egy-egy könyv, amíg meg nem szerzi. Ha megszerezte, nem biztos, hogy meg is akarja tartani, hanem odaajándékozza egy könyvtárnak.

Befejezésül arra biztatnék sokakat, könyvtárosokat és más érdeklődőket, hogy olvassák el ezt a könyvet, hiszen nagyon sok témáját e helyütt még csak nem is említettem. Abban viszont biztos vagyok: nem fognak csalódní benne.

[Ne remélje, hogy megszabadul a könyvektől. Jean-Claude Carrière, Umberto Eco ; a beszélgetéseket vezeti Jean-Philippe de Tonnac. (Ford. Sajtó Tamás) Bp. Európa, 2010. 294 p.)

Poprády Géza

Kalauz a kortársakhoz

A Gutenberg János Könyvkereskedelmi Szakközépiskola arra törekszik, hogy saját színvonalas kiadványai révén hasznos segédanyagot adjon a könyvesboltokban, antikváriumokban elhelyezkedni kívánók kezébe. Mészáros Márton, a Károli Gáspár Református Egyetem Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének oktatója szinte lehetetlen feladatra vállalkozott, amikor a tankönyvsorozat legújabb kötetében másfélszáz oldalon megkísérli eligazítani diákjait a kortárs magyar irodalom szövegdszűngelében. Amint azt a szerző előljáróban elmondja, könyve Sz. Molnár Szilvia: *Bevezetés a kortárs magyar irodalomba* című, ugyancsak a Szakiskola sorozatában megjelent munkájának elveit követi, irodalomszemléletének tanításban való alkalmazását szeretné igazolni. Mészáros meggyőződése, hogy „a szépirodalom iránti igény gyakran nem csupán magától keletkezik: tanulandó és tanítható”. Erre a tanulási folyamatra annál inkább szüksége van a mai olvasónak – és általában a könyvekkel hivatásszerűen foglalkozóknak –, hiszen rohamosan változik a XXI. századi ember információs, ezzel együtt kulturaközvetítő környezete. Állandó kényszert érzünk, hogy felelni tudjunk a kor technikai–mediális kihívásaira – nem csoda, hogy egyre nagyobb szükségét érezzük effajta segítségnek.

Valamennyien ismerjük az ifjúság olvasottságáról és szövegértéséről szóló bo-rúlátó beszámolókat, kutatási eredményeket. Az olvasás megkedveltetése – a család után! – a közoktatás feladata lenne, amely azonban ezer sebből vérzik, ráadá-